

Tudósok figyelmeztetnek a káros vegyszerek elterjedésére

Pécs, 2005. november 3. – Szigorú uniós vegyszertörvény (REACH) elfogadása mellett foglaltak állást környezetszennyező vegyi anyagokkal foglalkozó tudósok, adták hírül a Cascade NoE EU6-os keretprogram kutatói. A hazai tudományos élet jeles képviselői arra kéri az európai parlamenti képviselőket, hogy a törvénytervezet novemberi megvitatásakor a környezet és az egészség védelmét vegyék figyelembe, és felelőségük teljes tudatában szavazzanak a REACH sorsáról.

Lángálló bevonatok a számítógépalkatrészekben, rovar- és gyomirtószer maradványok az ételeinkben, lágyító műanyag adalékok. A minket körülvevő világban jelenleg már több mint 100 000 féle vegyszer létezik. A vegyszerek össztermelése az egész világon az 1930-as évi **1 millió tonnás értékről** indulva napjainkra elérte az évi **400 millió tonnát**. A mai vegyszerek több mint **80 százalékánál** nincsenek megfelelő ismereteink ahhoz, hogy ezeknek az egészségünkre és a környezetünkre gyakorolt esetleges káros hatásainak veszélyét felmérhessük.

Több tudományos vizsgálat is kimutatta, hogy a mesterségesen előállított vegyszerek bejutnak az emberi és az állati szervezetbe. A WWF, nemzetközi természetvédelmi szervezet nemrégiben Európa szerte háromgenerációs családok vérében vizsgálta **103 mesterséges vegyi anyag jelenlétét**. Mintegy 70 különböző, a természetben nem található vegyi anyagot találtak a vérmintákban. Az új vegyszerek, mint például a lángállóságot fokozó brómozott vegyületek, a legmagasabb koncentrációban épp a gyermekekben találhatók meg. A WWF és a Greenpeace egy másik vizsgálatában, ahol **újszülöttek köldökzsínórvérében** fellelhető vegyszereket kerestek, az összes vérmintában találtak mesterségesen előállított kémiai anyagokat. Több vegyszer tehát **a terhesség alatt átjut az anya testéből a magzatba**. Ráadásul a legtöbb ilyen vegyület stabil, azaz a szervezetünkben egész életünkön át változatlanul megmarad. Befolyásolják-e ezek a vegyszerek az egészségünket?

Megfigyelhetjük, hogy különböző betegségek előfordulása egyre növekszik az un. nyugati világban, melynek mi is része vagyunk. Ilyenek egyebek között a here és a petefészkek daganatos megbetegedései, a cukorbetegség, az allergiák, a meddőség, a csontritkulás, a túl korai pubertás és a korrall járó szellemi elbutulás (Alzheimer kór) is. Ez a növekedés részben betudható az életstílusunk előnytelen irányú változásának, ami abban nyilvánul meg, hogy többet eszünk és kevesebbet mozgunk. De a betegségek gyakoribbá válását valószínűleg fokozza a vegyszerek elterjedése is, melyeknek ki vagyunk téve magzati-, gyermek- és felnőtt korunkban is, miáltal **kihatnak a hormonháztartásunkra**, ami hosszú távon betegségekhez vezet. **Legsebezhetőbb a még meg nem született magzat**, a vegyszerek ugyanis megzavarják a magzat rendes hormonális fejlődését, és a magzat fejlődését nagyrészt épp a hormonok irányítják. A magzat fejlődése alatt a vegyszerek olyan kórfolyamatokat is elindíthatnak, melyek csak évtizedekkel később okoznak betegséget. Ez azt jelenti, hogy a **vegyszerek mai hatása csak 20 vagy 30 év múlva lesz megfigyelhető**.

Novemberben az Európai Parlamentnek állást kell foglalni az új nemzetközi vegyszer törvény javaslatáról. A javaslat neve **REACH** és a célja az, hogy az összes iparilag előállított vagy felhasznált vegyszer **regisztrálva, értékelve és engedélyezve** legyen, továbbá a káros vegyszerek terjedésének korlátozása. Kézenfekvő és jogos igényünk az, hogy a környezetbe ne kerülhessen semmilyen káros vegyszer, de ez ma sajnos nincs így.

A REACH ma Európa szerte **kemény ellenállásba ütközik**, főképp a vegyipar egy részének oldaláról. Ezt a javaslat azon passzusa okozza, mely szerint az iparnak kell felelőséget vállalni a tesztelésért és a veszély kiértékeléséért azon vegyszerek tekintetében, melyeket gyártanak vagy importálnak. Az Európai Parlament ősszel megvitatja a REACH javaslatot. Az ipari és belső piaci bizottság előterjesztett egy átdolgozott javaslatot, mely a vegyszerek tesztelésére és az ipar pénzügyi felelőségére vonatkozóan csökkentett követelményeket

tartalmaz. **A környezetvédelmi bizottság ellenben az eredeti javaslat mellett szavazott**, és követelte, hogy az ipar viselje a teljes felelősséget az általa gyártott vegyszerekért.

A politikusok a parlamentben és a bizottságokban nagy nyomásnak vannak kitéve, hogy ne szavazzanak az eredeti, szigorúbb REACH javaslat mellett. A javaslat ellenzői azt állítják, hogy elfogadása esetén több ezer munkahely szűnne meg. A javaslat védelmezői viszont úgy tartják, hogy magától értetődően az iparnak, amely profitál a vegyszergyártásból, vállalnia kell a tesztek költségeit is, melyek ezekhez kapcsolódnak. Mivel a szervezetbe bejutó anyagokról van szó, párhuzam vonható itt a gyógyszeriparral, amely természetesen finanszírozza az új termékek tesztelését a regisztrálás és a bevezetés előtt.

Mi kutatók, akik a hormonháztartást negatívan befolyásoló anyagokkal foglalkozunk, amellet foglalunk állást, hogy az eredeti, szigorú REACH javaslatot fogadják el, minthogy többek között ez a javaslat tartalmazza a vegyszerek többségére vonatkozó tesztelési kötelezettséget, függetlenül a termelés nagyságától. **Véleményünk szerint annak megítélését, hogyan lehet a vegyszereket használni, a vegyszerek toxikus tulajdonságairól szerzett tudományos tapasztalatokra kell alapozni.** Az európai vegyipari cégek szervezete – a CEFIC szerint a vérünkben található vegyszereket nem kell veszélyesnek tekinteni, mivel szerintük ezek csak elenyésző mennyiségben fordulnak elő. Figyelembe kell azonban venni, hogy **számos vegyszer más vegyszerekkel kölcsönhatásba lépve károsít,** ezért nem szabad az egyes vegyszerek hatásait csak elkülönülten vizsgálni, hanem a számos bennünket érő vegyszer összhatásának, ráadásul több évtizedig tartó hatásának következményeit kell felmérni.

Véleményünk szerint **az Európai Parlamentnek figyelembe kell vennie a vegyszereknek való kitettségünk hosszú távú kihatásait és meg kell védenie Európa lakosságát attól, hogy akaratan kívül a környezete vegyszerekkel terhelt legyen.** Hogy elmélyíthessük tudásunkat a vegyszerek egészségünkre gyakorolt hatásáról **több figyelmet kell fordítani a környezetben található mérgek kutatására és oktatására, valamint tesztek kidolgozására,** melyek segítenek megítélni a vegyszerek veszélyét az egészségre. Szintén fontos, hogy a REACH javaslat pontosan jelölje meg, **ki fogja finanszírozni** a vegyszerek tesztelését, eltekintve attól, ki felelős a tesztekért – az ipar vagy az európai államok.

Továbbá az a véleményünk, hogy az eredeti, szigorú REACH javaslat összhangban van az EU azon stratégiájával, hogy az EU a világ egyik legerősebb tudásalapú gazdaságává váljon. Olyanná, ahol **a fogyasztónak megadatott a választás lehetősége** és azzal élve előnyben részesíti a **biztonságos terméket**, mint például a vegyszermentes élelmiszert a nem biztonságos vagy nem ellenőrizhető termékkel szemben. A megfelelően ellenőrzött vegyszert alkalmazó termék természetesen abban az esetben jelent előnyt, ha a jól informált fogyasztó számára fontos az ökológiai szempont. Ezt a tényt felismerték olyan cégek, mint pl. az IKEA, és számukra fontos az, hogy nem mérgező termékeket forgalmazzanak.

A 70-es években a rövidlátó gazdasági számítások és a tudás hiánya ahhoz vezettek, hogy az egész világon a környezetünkben mérgező anyagok terjedtek el (dioxin, PCB). Annak ellenére, hogy ma a PCB-t tartalmazó termékeket betiltották és megpróbáltuk csökkenteni a dioxin szivárgását, a dioxin tartalma a Balti-tenger egyes halfajtájánál és a belföldi tavakban még mindig olyan magas, hogy a Svéd Élelmiszer Ellenőrzési Hivatal figyelmeztetése alapján nem ajánlott a fogyasztása a lányok és felnőtt nők számára. Ugyanezen vegyületek megtalálhatók a baranyai Garé falu melletti felszámolt illegális vegyszerraktár elszennyezett talajában. Most, hogy tudatosítottuk, hogy több vegyszer hatással van az egészségünkre, cselekedeteinknél figyelembe kell venni, hogy **felelősséggel tartozunk a következő generációknak** és meg kell állítanunk a vegyszerek **ellenőrizetlen terjedését.**

Abban az esetben, ha az Európai Parlament az eredeti, szigorú REACH javaslatot fogadja el, az **40 létező törvény helyébe lép.** A REACH az **összes EU tagállam részére egy egységes, összefogó törvény**é válik. Tekintet nélkül arra hogy valakinek mi a véleménye az EU

gazdasági és mezőgazdasági politikájáról, vagy egy esetleges jövőbeni EU föderációról, **a természetvédelmi politika olyan terület ahol az EU törvényhozása pozitív befolyással lehet egész Európára.** A nem szennyezett környezet igénye fontos szerepet kell hogy játsszon az EU polgárok életében.

November 15-én az Európai Parlament megvitatja a REACH javaslatot. **A CASCADE NoE EU6-os keretprogram kutatói arra kérik a képviselőket, hogy felelőségük teljes tudatában szavazzák meg és hagyják jóvá a REACH javaslatot.** Ezzel elősegítik a vegyszerek biztonságos használatát egész Európában.

Aláírók: Ezen kutatók részt vesznek az EU6 keretprogram CASCADE hálózatának munkájában. További információ a www.cascadenet.org honlapon érhető el a témáról.

A CASCADE NoE EU6-os kutatói keretprogram magyarországi képviselőjeként

Dr. Garai János
docens, orv. tud. kandidátus
PTE ÁOK Kóréletani Intézet
Tel.: 06 72 536246 Fax: 06 72 536247
E-mail: janos.garai@aok.pte.hu

Maria Bondesson, Dr Stockholm
Johanna Zilliacus, Docent Stockholm
Ingemar Pongratz, Dr Stockholm
Jan-Åke Gustafsson, Prof. Stockholm
Helen Håkansson, Prof. Stockholm
Olle Söder, Prof. Stockholm
Adriana Maggi, Prof. Milano
Emilio Benfenati, Dr Milano
Catherine Leclercq, Dr Rome
Barbara Demeniex, Prof. Paris
Frédéric Flamant, Dr. Lyon
Vincent Laudet, Prof. Lyon
Jean-Pierre Cravedi, Dr Toulouse
Daniel Zalko, Dr Toulouse
Patrick Prunet, Dr. Rennes
Patrick Balaguer, Dr Montpellier
Juan Carlos Morales Sánchez, Dr Granada
Nicolas Olea, Prof. Granada
Ana Rivas, Dr Granada
Maria-Jose Lopes-Espinosa, Dr Granada
Guenther Gauglitz, Prof. Tuebingen
Martin Goettlicher, Prof. Munich
Karl-Werner Schramm, Prof. Munich
Wolfgang Wuttke, Prof. Göttingen
Janos Garai, Prof. Pecs
Sari Mäkelä, Prof. Turku
Olli Jänne, Prof. Helsinki
Wout Slob, Prof. Bilthoven
Julius Brtko, Prof. Bratislava